

COMOARA ASCUNSA

Nº 7, 2017

3

FLACĂRA REFORMEI CARE
A SCHIMBAT LUMEA

9

ÎNCEPUTUL REFORMEI
„LUCEAFĂRUL” ȘI „GÂSCA”

15

VESTITORII ADEVĂRULUI

2

SĂRBĂTORIREA
REFORMAȚIUNII

10

ARE ASTĂZI ISLAMUL
NEVOIE DE UN MARTIN LUTHER

13

ADVENȚII DE ZIUA A ȘAPTEA-
SUCCESORII REFORMAȚIUNII

1517 - 2017

LUMEA CREȘTINĂ SĂRBĂTOREȘTE

R 500 ani REFORMAȚIUNII

SĂRBĂTORIREA REFORMAȚIUNII la 500 de ani după Martin Luther

În timp ce copiii și adulții din Occident se pregătesc cu fervoare pentru sărbătoarea de Halloween, luteranii din Germania, dar și creștinii protestanți din întreaga lume pregătesc o altă sărbătoare, a unui moment ce a schimbat definitiv istoria lumii: aniversarea a 500 de ani de la începutul reformațiunii propuse de Martin Luther, când acesta a făcut cunoscute cele 95 de teze ale sale, care au dus la separarea de Biserica Romano-Catolică și nașterea Luteranismului.

Festivitățile din Wittenberg, orașul în care a început reformațiunea, vor include servicii divine speciale, o paradă, concerte de muzică sacră și activități pentru copii.

Peste ocean, în bisericile protestante vor avea loc predici ce au pus accentul pe importanța istorică a momentului, care a favorizat apariția protestantismului. Mesajele vor pune accentul pe „cele cinci sola» (formulări latine apărute în timpul reformei protestante, ce rezumau credințele de bază ale

reformatorilor, accentuând contrastul cu învățătura Bisericii Catolice din vremea aceea). Acestea sunt: sola gratia (mântuirea „Numai prin har»), Sola fide („Numai prin credință»), Sola scriptura („Numai prin Scriptură»), Solus Christus („Numai Cristos» sau uneori sub forma Solo Christo, „numai prin Cristos») și Soli Deo Gloria („Glorie numai lui Dumnezeu»).

În urmă cu nouă ani, pe 20 septembrie 2008 a început și o serie de evenimente de comemorare a Deceniului Luther (1508-1517), perioada șederii teologului Martin Luther în Wittenberg. Aici a studiat și a lucrat tânărul călugăr de 24 de ani, devenit doctor în teologie în 1512.

Considerat începutul Reformațiunii și moment decisiv pentru biserică și lumea occidentală, evenimentul a fost urmat de altele, la fel de importante: disputa teologică înaintea Dietei din Worms, traducerea Scripturii în limba germană, promovarea ei prin multiplicare cu ajutorul noii invenții, tiparul lui

Gutenberg.

Timp de un an, Luther a stat închis într-o cameră și a tradus Biblia în limba germană. Finalizarea traducerii s-a produs concomitent cu apariția tiparului, care a facilitat răspândirea Bibliei la mase pentru prima dată.

Jubileul acesta de 500 de ani este o ocazie cât se poate de potrivită pentru a căuta să înțelegem mai bine ce s-a întâmplat, de ce s-a întâmplat și, mai ales, în ce fel ne afectează lucrurile acestea pe noi, cei de azi.

În general, există câteva moduri tipice de raportare la reforma protestantă. Înainte de toate, avem constatarea declarată al acesteia: Biserica Catolică, pentru care Luther a fost „un german beat” și „mistrețul care strică via Domnului.” Bineînțeles, între timp pozițiile s-au mai nuanțat, fiecare parte și-a mai șlefuit convingerile și s-au făcut încercări de reconciliere. Ceea ce mi se pare interesant însă este să observ la unii evanghelici, mai ales în ultima perioadă, o tendință de

a simpatiza mai mult cu biserica catolică decât cu reformatorii. Pare ceva mai rafinat, mai elegant, mai modern, într-un cuvânt mai de bine, să îl citezi și să simpatizezi pe noul papă, cel cool, sau pe succesorul lui, cel citit, decât pe Calvin, cel ursuz, sau pe Luther, cel dur și necizelat. Cei doi reformatori au ajuns pentru unii ca părinții de la țară care vin la oraș și își caută copilul la școală, spre panica și rușinea acestuia. Cred că nu ar fi greșit să afirm că acest „copil” ar trebui să înțeleagă că dacă nu erau bătrânii Luther și Calvin, nici nu ar fi ajuns la școală. Probabil că e ușor și tentant să lovești reforma, tocmai cu armele pe care aceasta ți le-a oferit.

Pe de altă parte îi avem pe cei care simpatizează reforma și care se revendică de la aceasta, cu nedisimulată mândrie. Problema este că adeseori cunoștințele lor despre reformă sunt minime. Se mărginesc la câteva afirmații generale, destul de răsuflete, la câteva slogane, fără a înțelege prea bine semnificația mai profundă a evenimentelor și implicațiile lor. Pentru aceștia, tentația este să „divinizeze” reforma. Această categorie trebuie să își aducă aminte că reforma a fost un fenomen complex, nu de puține ori caracterizat de devieri și excese. Mai mult, Luther, Calvin și ceilalți, au fost mari reformatori, dar au fost și ei oameni: cu slăbiciuni trupești, cu defecte de caracter și, de ce să nu recunoaștem, teologice. Reforma deci, trebuie înțeleasă așa cum a fost ea, cu aspecte pozitive și negative. Nici disprețuirea, nici

proslăvirea lipsită de discernământ nu își au locul. Avem nevoie de adevăr.

Ceea ce sărbătorim deci pe 31 octombrie este țintuirea celor 95 de teze pe ușa bisericii din Wittenberg. Luther era la vremea aceea un fiu al bisericii catolice și nu se gândea nici să se rupă de ea și nici să o rupă. Era însă îngrijorat și frământat de anumite chestiuni legate de indulgențe. Dorința lui era să inițieze, prin țintuirea tezelor, o dezbatere teologică. În lipsa wall-ului și forumurilor contemporane, ușa bisericii se constituia ca un spațiu al dezbatărilor teologice. Tezele erau scrise în limba latină. Subliniem deci că gestul nu a fost atât de radical precum este adeseori înfățișat. Luther arunca doar o sămânță care avea să germineze și să rodească mai târziu.

FLACĂRA REFORMEI CARE A SCHIMBAT LUMEA

Luther a intenționat inițial o reformare a bisericii din interiorul ei, dar ideile lui au fost mult prea radicale pentru a nu declanșa un conflict deschis cu „ierarhia” bisericii.

Prin tezele sale, Luther s-a ridicat categoric împotriva unor instituții sacrosante ale Romano-catolicismului. El a negat faptul că preoții ar avea privilegii și înzestrări superioare oamenilor de rând. A declarat că toate jurămintele depuse de călugări și călugărițe sunt nebiblice și, prin urmare, fără valoare. După părerea

lui, ar fi fost mai bine să fie desființate toate schiturile și mănăstirile. A condamnat celibatul forțat impus preoților, iar din totalul de șapte sacrameinte susținute de biserică a declarat că numai două, Cina și Botezul, au valabilitate biblică și trebuie practicate. Luther însuși s-a căsătorit și a dus o viață normală. Întoarcerea la textul Bibliei și la învățăturile Noului Testament despre „libertatea de conștiință” și despre „responsabilitatea individuală în fața justiției divine” a dat frâu liber forțelor

sociale ținute până atunci în robie de autoritățile eclesiastice.

În paralel cu lucrările de înnoire din creștinism s-a produs și „Renașterea”. Reînvățând propria lor valoare în ochii lui Dumnezeu, cetățenii Europei au început să se emancipeze treptat și să ceară mai multe drepturi și libertăți din partea conducătorilor vremii.

„Este imposibil să ții în robie un popor care cunoaște Biblia”, scria un filosof al secolului al XIX-lea, iar evoluția de după traducerea Bibliei în limbile vorbite de popoarele Europei

adevereste cum nu se poate mai bine acest principiu.

■ **Cum au ajuns reformatorii „protestanți”?**

Numele de „protestanți” se trage dintr-o întâmplare petrecută în Dieta de la Speyer. Ierarhii bisericii au hotărât atunci că mișcarea reformată pornită de Luther în Germania trebuie să fie oprită și că toți cetățenii țării trebuie să se întoarcă sub autoritatea bisericii Romei. Minoritatea „lutherană” din Dieta a alcătuit și semnat un protest formal împotriva aceluiași edict. Lor li s-a dat pentru prima dată în istorie numele de „protestanți.”

Chinurile nașterii au ținut pentru reformatori până după războiul de 30 de ani prin care Carol al V-lea a încercat să mențină integritatea Imperiului Romano-catolic și să înfrângă opoziția care se ridicase din partea prinților din Germania și Franța. Prin tratatul de pace semnat la Augsburg în anul 1555, Carol al V-lea a fost obligat să lase fiecărui „land” (stat) german libertatea de a alege între Catholicism și Lutheranism. Religia statului era încă impusă de preferințele domnitorului local, dar tratatul a dat libertate populației de a se muta pe teritoriile în care funcționau principiile creștine dictate de propria lor conștiință.

La început, autoritățile catolice nu și-au dat seama de intensitatea Reformei și au crezut-o doar încă una din mișcările sporadice de independență. Foarte curând însă, Roma s-a văzut neputincioasă. Reforma se răspândea ca un foc de miriște de la o țară la alta. Biserica Catholică a încercat să o contrabalanseze cu o mișcare de reformare din interior. Între 1545 și 1563, Conciliul de la Trent a lansat câteva edicte prin

care se încerca corectarea abuzurilor și revenirea la străvechile doctrine evanghelice. Era însă prea puțin și prea târziu. Împinsă înainte de forțe politice și culturale providențiale, Reforma a mers înainte.

Cea mai importantă încercare de contrareformă a fost „Societatea lui Isus”, cunoscută în istorie sub numele de mișcarea „iezuită.” Ea a debutat în 1534 cu Ignățiu de Loyola, un nobil spaniol care, după o carieră de soldat, a devenit călugăr.

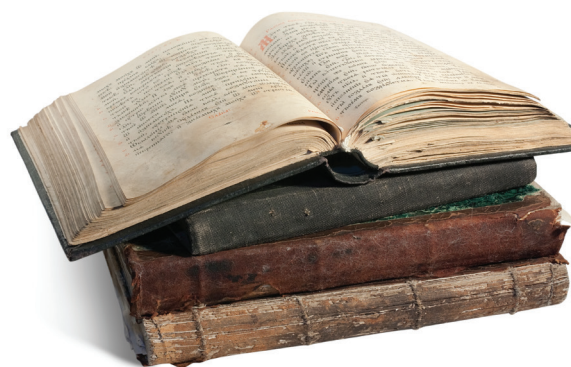
Ordinul iezuiților a fost recunoscut de Papa în anul 1540. O succesiune de papi foarte abili în diplomatie a înlăturat o mare parte din abuzurile care au cauzat declanșarea Reformei și i-au micșorat efectul în țările din sudul Europei. Astăzi, mișcarea creștină din Europa de vest se afla în divizarea pe care a produs-o înghețarea tulburărilor de la sfârșitul secolului XVI.

■ **Bisericile „fraților”**

Reforma a produs o întoarcere la textul și realitățile Noului Testament. Plini de entuziasm, credincioșii din bisericile reformate au abandonat „convențiile sociale anacronice și păgâne” care-i împărțeau în clerici și laici, în oameni de viță nobilă și oameni din popor. În căutarea unei noi terminologii, au ales iarăși recomandările făcute de Domnul Isus în Matei 23:1-12:

„Atunci Isus, pe când cuvânta gloatelelor și ucenicilor Săi, a zis: „Cărturarii și Fariseii șed pe scaunul lui Moise. Deci toate lucrurile pe care vă spun ei să le păziți, păziți-le și faceți-le; dar

după faptele lor să nu faceți. Căci ei zic, dar nu fac. Ei leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat, și le pun pe umerii oamenilor. Astfel, își fac filacteriile late, își fac poalele veșmintelor cu ciucuri lungi (vezi și Marcu 12:38 - „cărora le place să umble în haine lungi, și să le facă lumea plecăciuni în piețe”); umblă după locurile dintâi la ospete și după scaunele dintâi în sinagogi; le place să le facă oamenii plecăciuni prin piețe și să le zică:

„Rabi! Rabi! Voi să nu vă numiți Rabi! Fiindcă Unul singur este Învățătorul vostru: Cristos, și voi toți sunteți FRAȚI.” Și „Tată” („părinte”) să nu numiți pe nimeni pe pământ; pentru că unul singur este Tatăl vostru: Acela care este în ceruri. Să nu vă numiți „Dascăli”; căci unul singur este Dascălul vostru: Cristosul. Cel mai mare dintre voi să fie slujitorul vostru. Oricine se va înălța, va fi smerit; și oricine se smerește, va fi înălțat.”

Persecutați și uciși în masă de biserica catolică majoritară, acești „frați Elvețieni”, „frați Moravieni”, etc., n-au putut fi înfrânți. Venise providențial vremea anunțată profetic de Dumnezeu în cartea Apocalipsei 3:7-12; vremea renunțării la ierarhiile eclesiastice, vremea marilor călătorii misionare, vremea triumfului evanghelic în țările din nordul Europei și în Lumea Nouă a continentului American.

Despre această perioadă sunt cuvintele apostolului Ioan: „Îngerul bisericii din Filadelfia (tradus „iubirea de frați” – filos = iubire, adelfos = frați) scrie-i: „Iată ce zice Cel Sfânt, Cel Adevărat, Cel ce ține cheia lui David, Cel ce deschide și nimeni nu va închide, Cel ce închide și nimeni nu va deschide: „Știu faptele tale: iată că ți-am pus înaintea o ușă deschisă, pe care nimeni n-o poate închide, căci ai puțină putere și ai păzit Cuvântul Meu și n-ai tăgăduit Numele Meu. Iată că îți dau din cei ce sunt în sinagoga Satanei, cari zic că sunt Iudei și nu sunt, ci mint; iată că îi voi face să vină să se închine la picioarele tale și să știe că te-am iubit. Fiindcă ai păzit cuvântul răbdării Mele, te voi păzi și Eu de ceasul încercării, care are să vină peste lumea întreagă, ca să încerce pe locuitorii pământului. Eu vin curând. Păstrează ce ai, ca nimeni să nu-ți ia cununa. Pe cel ce va birui, îl voi face un stâlp în templul Dumnezeului Meu, și nu va mai ieși afară din el. Voi scrie pe el Numele Dumnezeului Meu și numele cetății Dumnezeului Meu, noul Ierusalim, care are să se pogoare din cer de la Dumnezeu Meu, și Numele Meu cel nou. Cine are urechi, să asculte ce zice Bisericilor Duhul” (Apocalipsa 3:7-13).

Privită retrospectiv, perioada Evului Mediu a demonstrat că unirea dintre Stat și Biserică s-a dovedit dezastruoasă pentru ambele părți. Biserică și clerici au căpătat statut preferențial și subsidii generoase din partea Statului, dar odată cu ele au apărut și pretențiile Statului ca Biserică să binecuvânteze toate „aventurile” politice. Statul s-a angajat să nu promoveze în funcții oficiale decât membrii ai Bisericii, dar aceasta a făcut ca Biserică să fie obligată să accepte în sânul ei oameni cu abilități politice, dar fără nici un fel de calități spirituale. Mai mult, Statul și-a asumat sarcina de a extirpa orice învățătură sau mișcare decretată de biserică drept păgână sau incorectă. Orice deviație de la doctrinele oficiale au fost pedepsite cu o cruzime inimaginabilă. Dizidenții au fost lichidați fără milă și categorisiți drept „împotriviți față de Cristos, dușmani ai adevărului și ai vieții, aliați ai diavolului și partizani ai distrugerii.”

„Reforma”, care a fost pe lângă o mișcare religioasă și una cu caracter economic și politic, a declanșat procesul de separare dintre Stat și Biserică. Scrierile lui Luther au fost scânteia care a aprins spiritele, ducând la scindarea Bisericii Catolice și la formarea Protestantismului. Această idee că Biblia este principala sursă a autorității religioase și că mântuirea se obține prin credință a modelat mai mult decât credința oamenilor: a schimbat felul de a se raporta la viață, la muncă, la comunitatea în care trăiesc și la familie. O serie de autori moderni au legat modelul de capitalism occidental cu spiritul religios în care au fost educați și crescuți cetățenii. Reforma Protestantă a adus schimbări profunde și în sfera politică și juridică.

Contrareforma declanșată de Biserică Romano-catolică nu a fost atât o luptă a ideilor, cât o campanie de represalii sângeroase. Oștile supuse scaunului papal au masacrat milioane de oameni în sudul Franței și în

alte teritorii plecate pe drumul Reformei. Rușinea acestor masacre a fost recunoscută prin cererea publică de iertare rostită de Papa Ioan Paul al II-lea în anul 1995. Cum rămâne însă cu „infașibilitatea” papilor care au inițiat și binecuvântat aceste crime?

Iată ce a declarat Adolf von Harnack, unul din istoricii Bisericii creștine contempo-

rane, despre fiecare din cele trei mari ramuri ale Bisericii creștine:

“**Biserică Ortodoxă** reprezintă creștinismul primitiv plus păgânismul grec și oriental. **Biserică Romano-Catolică** reprezintă creștinismul primitiv plus păgânismul grec și roman. **Biserică Protestantă** este încercarea de a elibera creștinismul primitiv pur de sub toate formele de păgânism.”

Daniel Brânzei

MARTIN LUTHER: Cine a fost el și ce moștenire a lăsat?

„Se spune că despre Martin Luther s-au scris mai multe cărți decât despre oricare alt om din istorie, cu excepția stăpânului său, Isus Cristos”, nota revista Time. Prin cuvintele și acțiunile lui, Luther a contribuit la declanșarea Reformei — mișcare religioasă considerată a fi „cea mai importantă revoluție din istoria omenirii”. Prin urmare, activitatea sa a dus la schimbarea climatului religios din Europa și la încheierea epocii medievale pe acest continent. De asemenea, Luther a pus bazele formei standard a limbii germane scrise. Traducerea Bibliei realizată de el este, cu certitudine, cea mai răspândită traducere în germană.

Ce fel de persoană a fost Martin Luther? Cum a reușit el să aibă o influență atât de mare asupra lumii europene?

■ LUTHER DEVINE UN ERUDIT

Martin Luther s-a născut în noiembrie 1483 la Eisleben (Germania). Tatăl său, deși lucra într-o mină de cupru, a reușit să câștige suficient pentru a-i

asigura lui Martin o bună instruire. În 1501, acesta și-a început studiile la Universitatea din Erfurt. În biblioteca de aici a citit pentru prima oară Biblia. „Această carte m-a încântat nespus și nădăjduiam să fiu atât de norocos încât să am într-o bună zi o asemenea carte”, a spus el.

La 22 de ani, Luther a intrat la mănăstirea ordinului augustin din Erfurt. Mai târziu, a frecventat cursurile Universității din Wittenberg unde și-a luat doctoratul în teologie. Luther nu se considera demn de favoarea divină, iar muștrările de conștiință îl aduceau uneori în pragul disperării. Însă cercetând Biblia, rugându-se și meditănd, el a reușit să înțeleagă mai bine cum îi privește Dumnezeu pe păcătoși. A realizat că favoarea divină nu poate fi câștigată, ci le este acordată prin bunătate nemeritată celor ce exercită credință. — Romani 1:16; 3:23, 24, 28.

Cum s-a convins Luther că noua sa înțelegere era corectă? Kurt

Aland, profesor de istorie a bisericii primare și de cercetare textuală a Noului Testament, a scris: „El a meditat la tot ce era scris în Biblie pentru a vedea dacă această nouă înțelegere rămânea în picioare la o confruntare cu alte declarații biblice; și peste tot a găsit dovezi în favoarea ei”. Doctrina justificării, sau doctrina salvării, prin credință și nu prin fapte ori acte de penitență a rămas un element central al învățăturilor lui Luther.

■ INDIGNAT DIN CAUZA

INDULGENȚLOR. Înțelegând modul în care îi privește Dumnezeu pe păcătoși, Luther a intrat în conflict cu Biserica Romano-Catolică. În acea vreme era foarte răspândită credința că după moarte păcătoșii trebuiau să îndure pentru o perioadă de timp anumite pedepse. Însă se spunea că timpul de pedeapsă putea fi scurtat prin cumpărarea de indulgențe care erau acordate sub autoritatea papală în schimbul unei anumite sume de bani. Vânzătorii de indulgențe,

precum Johann Tetzel, ce acționa ca reprezentat al arhiepiscopului Albert de Mainz, obțineau profituri considerabile vânzând indulgențe oamenilor de rând. Mulți considerau indulgențele un fel de asigurare pentru păcatele viitoare.

Luther era indignat de vânzarea de indulgențe. El știa că omul nu se poate târgui cu Dumnezeu. În toamna anului 1517, el a scris cele 95 de teze celebre în care acuza Biserica de abuz financiar, doctrinar și religios. Deoarece dorea să încurajeze o reformă, nu o revoltă, Luther a trimis copii ale tezelor sale arhiepiscopului Albert de Mainz și câtorva erudiți. Mulți istorici consideră că anul 1517 sau acea perioadă a marcat începutul Reformei.

Luther nu a fost singurul care și-a exprimat dezaprobarea față de faptele reproabile ale Bisericii. Cu un secol înainte, reformatorul religios ceh Jan Hus condamnase vânzarea de indulgențe. Înaintea lui, John Wycliffe din Anglia arătase că unele tradiții ale Bisericii erau nebiblice. Erasmus din Rotterdam și Tyndale din Anglia, contemporani cu Luther, susțineau și ei necesitatea unei reforme. Însă grație inventării tiparului cu litere mobile de către Johann Gutenberg, vocea lui Luther s-a făcut auzită mai puternic și mai departe decât a altor reformatori.

În 1455, presa lui Gutenberg funcționa la Mainz. La începutul secolului următor, existau prese în 60 de orașe germane și în alte 12 țări din Europa. Pentru prima dată în istorie, opinia publică putea fi repede informată despre unele chestiuni de larg interes. Probabil fără consimțământul lui Luther, cele 95 de teze ale sale au fost tipărite și distribuite. Necesitatea unei reforme a

Bisericii nu mai era o problemă locală, ci o controversă larg răspândită, iar Martin Luther a ajuns peste noapte cel mai celebru om din Germania.

■ „SOARELE ȘI LUNA”

RIPOSTEAZĂ. Secole la rând, Europa fusese în mâinile a două instituții puternice: Sfântul Imperiu Roman și Biserica Romano-Catolică. „Împăratul și papa erau într-o strânsă legătură, ca soarele și luna”, declară Hanns Lilje, fost președinte al Federației Luterane Mondiale. Totuși, existau mari îndoeli cu privire la cine era soarele și cine era luna. Până la începutul secolului al XVI-lea, ambele instituții trecuseră de apogeul puterii. Se simțea iminența unei schimbări.

Ca ripostă la cele 95 de teze, papa Leon X l-a amenințat pe Luther cu excomunicarea dacă nu retracta cele scrise. Ca o sfidare, Luther a ars în public bula papală prin care era informat cu privire la excomunicare și a publicat alte lucrări încurajând principatele să efectueze o reformă a Bisericii chiar și fără consimțământul papei. În 1521 papa Leon X l-a excomunicat pe Luther. Când acesta a obiectat spunând că fusese condamnat fără să fie audiat, așa cum ar fi trebuit, împăratul Carol al V-lea l-a convocat în fața unei diete imperiale la Worms. Călătoria de 15 zile pe care a făcut-o Luther în aprilie 1521, de la Wittenberg la Worms, a fost o adevărată o procesiune triumfală. Masele erau de partea lui, iar oamenii de pretutindeni voiau să-l vadă.

La Worms, Luther a compărut în fața împăratului, a prinților și a nunțului papal. Jan Hus avusese parte de o audiere asemănătoare la Konstanz în 1415, iar apoi fusese ars pe rug. Sub privirile scrutătoare ale autorităților ecleziastice și laice, Luther

a declarat că nu avea să retracteze cele scrise decât dacă opozanții săi îi demonstau cu Biblia că greșeau. Nimeni nu a putut să-l egaleze în ce privește redarea din memorie a versetelor biblice. În urma audierii, a fost emis Edictul de la Worms, prin care Luther era declarat proscris, iar scrierile sale erau interzise. Excomunicat de papă și declarat proscris de împărat, el se afla în pericol de moarte.

Apoi lucrurile au luat o întorsătură pe cât de spectaculoasă, pe atât de neașteptată. La întoarcere la Wittenberg, Luther a fost „răpit” după un plan pus la cale de binevoitorul Frederic al Saxoniei. Ca să-l scape de dușmani, el l-a dus pe Luther la castelul îndepărtat din Wartburg. Aici Luther și-a lăsat barbă și și-a schimbat identitatea devenind cavalerul Junker Jörg.

■ BIBLIA SEPTEMBRIE ARE O

MARE CĂUTARE. Pentru a nu fi prins de împărat sau de papă, Luther a stat în următoarele 10 luni în castelul din Wartburg. În cartea *Welterbe Wartburg* se spune: „Perioada petrecută la Wartburg a fost una dintre cele mai prolifiche și mai creative perioade din viața sa”. Aici el a tradus în germană ediția *Scripturilor grecești* realizată de Erasmus, această traducere fiind una dintre cele mai de seamă lucrări ale sale. Întrucât această traducere a fost publicată în septembrie 1522 fără să fie menționat numele traducătorului, ea a fost cunoscută sub numele de *Biblia Septembrie*. Deși prețul ei era un gulden și jumătate — echivalentul simbriei unei slujnice pe un an — *Biblia Septembrie* avea o foarte mare căutare. În decurs de un an au fost tipărite 6 000 de exemplare în 2 ediții, ajungându-se la 69 de ediții în următorii 12 ani.

În 1525, Martin Luther s-a căsătorit cu Katherine von Bora, o fostă călugăriță. Katherine știa să administreze bine treburile casei și reușea să se descurce în orice situație în care o pune soțul ei prin generozitatea lui. În casa lui Luther își găseau locul, pe lângă soția și cei șase copii ai săi, prieteni, erudiți și refugiați. Spre sfârșitul vieții, Luther se bucura de un asemenea prestigiu de sfătuitor, încât erudiții care erau găzduiți în casa lui veneau cu hârtie și condeie pentru a nota remarcele sale. Aceste notițe au fost compilate în culegerea intitulată *Luthers Tischreden* (Cuvântările lui Luther la masă). Într-o vreme, între toate publicațiile în limba germană, tirajul acestei cărți era întrecut numai de cel al Bibliei.

■ TRADUCĂTOR TALENTAT ȘI SCRIITOR POLITIC. În 1534, Luther a terminat de tradus Scripturile ebraice. El a avut talentul de a folosi un stil, un ritm și un vocabular echilibrat, realizând o Biblie care putea fi înțeleasă de oamenii de rând. Iată ce a spus Luther referitor la metoda sa de traducere: „Ar trebui mai întâi să stăm de vorbă cu mama de acasă, cu copilul de pe stradă și cu omul de la piață, să le sorbim cuvintele de pe buze pentru a vedea cum vorbesc, și atunci vom putea face o traducere potrivită”. Biblia lui Luther a contribuit la stabilirea formei standard a limbii germane scrise, care a fost acceptată în toată Germania.

Talentul de traducător al lui Luther s-a împletit cu talentul său de scriitor. Se spune că de-a lungul activității

sale, ar fi scris câte un tratat la două săptămâni. Unele dintre ele erau tot atât de vehemente ca autorul lor. Stilul aspru cu care și-a scris primele lucrări nu s-a înmuiat deloc odată cu înaintarea sa în vârstă. Condeii săi a rămas neînduplecat, eseurile sale de mai târziu având un ton tot mai sever. Potrivit lucrării *Lexikon für Theologie und Kirche*, scrierile lui Luther reflectă „mânia sa exagerată” și „lipsa umilinței și a iubirii”, precum și „sentimentul exacerbă că avea o chemare specială”.

Când a izbucnit războiul țărănesc și principatele au fost scăldate în sânge, Luther a fost rugat să-și exprime părerea referitor la revoltă. Era îndreptățite nemulțumirile țăranilor cu privire la lorzii feudali? Luther nu a încercat să-și asigure sprijinul maselor spunând ceva care să fie pe placul lor. Era convins că slujitorii lui Dumnezeu trebuiau să se supună celor aflați la putere (Romani 13:1). El a fost foarte direct și a declarat că revolta trebuia reprimată cu violență. „Oricine poate să înjunghie, să lovească și să ucidă”, a spus el. Așa cum arată Hanns Lilje,

acest răspuns l-a costat pe Luther „popularitatea unică de care se bucurase în rândul maselor”. Mai mult decât atât, eseurile scrise de

Luther mai târziu cu referire la evreii care refuzaseră să se convertească la creștinism, mai ales cel intitulat *Despre evrei și minciunile lor*, i-au făcut pe unii să-l eticheteze drept antisemit.

■ MOȘTENIREA LUI LUTHER.

Reforma, inițiată de oameni ca Luther, Calvin și Zwingli, a dus la apariția unei

noi forme religioase numite protestantism. Principala moștenire lăsată de Luther protestantismului a fost învățătura sa centrală despre justificarea prin credință. Toate principatele germane au luat poziție fie de partea protestanților, fie de partea catolicilor. Protestantismul a cunoscut o mare răspândire și s-a bucurat de un sprijin larg în Scandinavia, Elveția, Anglia și Olanda. El are în prezent sute de milioane de adepți.

Mulți dintre cei ce nu împărtășesc toate convingerile lui Luther, au totuși o mare considerație față de el. Fosta Republică Democrată Germană, pe teritoriul căreia se aflau orașele Eisleben, Erfurt, Wittenberg și Wartburg, a sărbătorit în 1983 cinci secole de la nașterea lui Luther. Acest stat socialist i-a acordat un loc de seamă în istoria și cultura Germaniei. În plus, un teolog catolic din anii '80 a conchis referitor la marea influență a lui Luther: „Nici unul dintre cei care au venit după Luther nu l-a putut egala”. Profesorul Aland a scris: „Anual apar cel puțin 500 de publicații despre Martin Luther și Reformă — și asta în aproape toate limbile principale de pe glob”.

Martin Luther a avut o minte ascuțită și o memorie remarcabilă, a fost un maestru al cuvintelor și a lucrat cu multă conștiinciozitate. A fost însă o fire impulsivă și sarcastică și a reacționat cu vehemență împotriva a ceea ce considera el ipocrie. Pe patul de moarte în Eisleben, în februarie 1546, Luther a fost întrebat de prietenii săi dacă își susținea în continuare convingerile pe care le-a predat altora. „Bineînțeles”, a răspuns el. Luther a murit, dar mulți sunt și acum atașați de convingerile sale.

ÎNCEPUTUL REFORMEI „LUCEAFĂRUL” ȘI GÂSCA”

Care este omul pe care Dumnezeu îl va folosi pentru a-și reforma din temelii biserica? Cine va avea curajul să se ridice împotriva întregii bisericii, a papei și a 1000 de ani de istorie bisericească? Cine va avea curajul să pună Scriptura în mâinile oamenilor, în ciuda marilor riscuri pe care un astfel de gest le presupune și cu privire la care este avertizat? Omul acesta, numit „Vulcanul lui Dumnezeu,” este Martin Luther. Departe de a fi un om perfect, Martin Luther este totuși un om mare. Unul dintre acei puțini oameni care au reușit să „scuture” bine lumea. Așa cum adeseori se întâmplă în astfel de cazuri, Luther nu și-a propus să facă lucrul acesta.

Cu siguranță, Luther este reprezentantul cel mai cunoscut și cel mai popular al reformei. Acțiunile, scrierile și atitudinea lui au făcut ca bulgărele să o ia la vale cu o viteză vertiginoasă. Reforma însă nu începe și nici nu se încheie cu Martin Luther. În cele ce urmează vom căuta să cinstim memoria a doi pre-reformatori, a doi oameni care au netezit calea pentru sosirea Reformei.

John Wycliffe. Acesta este cunoscut drept „Luceafărul Reformei,” fiind bărbatul care a îndrăznit să aprindă lumina, în timp ce în jurul său întunericul era atât de gros. John Wycliffe s-a născut în Anglia, în orașelul Ipreswell, astăzi Hipswell, în 1330. A studiat la Oxford unde a fost educat în vederea predicării, devenind unul din teologii cei mai de seamă din vremea sa. Wycliffe s-a ridicat mai întâi împotriva corupției bisericii. Pe vremea aceea, biserica deținea aproximativ o treime din pământurile Angliei. Dispunea de ele la discreție, fără să plătească taxe și fără să dea socoteală. Mai apoi, Wycliffe a

contestat doctrina transubstanțierii, care susține că atunci când preotul rostește formulele consacrate, pâinea și vinul se transformă în trupul și sângele Domnului. Evident, atitudinea sa a deranjat pentru că aceasta submina dominația absolută a clerului care săvârșea Mesa. Contribuția sa cea mai substanțială este însă legată de Biblie. Wycliffe a susținut că Scriptura trebuie să dețină autoritatea deplină, nu biserica și nici papa, pe care de fapt îl considera anticristul. Crezând în importanța Scripturilor și în puterea lor de a transforma vieți, Wycliffe a tradus Scriptura în limba engleză. Traducerea sa nu este cea mai reușită, întrucât a tradus din varianta latină, cunoscută sub numele de Vulgata. Bibliile sale au fost copiate și răspândite. Să nu uităm că lucrurile se petreceau înainte de apariția tiparului, când copierea unei Biblii dura aproximativ 10 luni. Evident, Wycliffe a fost condamnat și parte din cărțile lui arse. Faptul că s-au păstrat până în ziua de azi 170 de copii din Biblia tradusă de el este foarte grăitor și vorbește despre cantitatea mare de pasiune și energie investită în această lucrare. Evident, a fost condamnat și trebuia să fie ucis. Wycliffe nu a oferit însă această satisfacție, întrucât a cedat în timp ce vorbea și a murit doar câteva zile mai târziu, pe 28 decembrie, 1384. Dacă Biserica Catolică nu a apucat să îlucidă, a ales totuși să îi dezonoreze memoria. La conciliul de la Constance a hotărât să îi dezgroape oasele și să le ardă...

Jan Hus. Anume la el face referire „Gâsca” din titlu, pentru că în limba cehă hus înseamnă „gâscă.” Acesta s-a născut în 1369, într-o familie săracă. În ciuda acestui fapt, ajunge să studieze la Universitatea din Praga și, în cele

din urmă să predea aici și chiar să devină rector. Hus ajunge în contact cu învățăturile lui Wycliffe și, în linii mari le împărtășește. Hus crede și el în suficiența și în autoritatea Scripturii. Este revoltat de indulgențe, o hârtie pe care o primești în urma unei sume de bani, care certifică faptul că ești izbăvit de consecințele anumitor păcate comise. În mod deosebit, Hus este revoltat de credința că a plăti pentru a atinge oasele sau alte rămășițe ale sfinților, este un gest care conferă har celui care îl săvârșește.

Mai întâi, lui Hus i se interzice să predica la Capela Betleem. Mai apoi, este convocat la Roma, unde refuză să meargă, dar trimite reprezentanți.

În cele din urmă ajunge la Conciliul de la Constance, cu promisiunea împăratului că, indiferent de circumstanțe, va fi lăsat să plece de acolo în pace. Wycliffe refuză să nege învățăturile susținute și, în ciuda promisiunii primite, este arestat. În cele din urmă, pe 6 iulie, 1415, va fi ars pe rug. Înainte de aceasta, va fi batjocorit: pe cap i se pune o coroană ce înfățișează diavoli dănțuind și pe care scrie „Căpetenia ereticilor.” Episcopii îi încredințează sufletul în mâna diavolului, dar el îl încredințează în mâna Domnului pe care l-a slujit și care l-a primit în glorie. Se spune că Hus ar fi afirmat: puteți prăji această gâscă, dar, va apărea o lebadă, a cărei cântec va birui.

Într-o ocazie Jan Hus a afirmat: „nici pentru o biserică plină cu aur, nu m-aș îndepărta de adevăr... Știu că adevărul stă în picioare, este puternic pe vecie și rămâne pe vecie, fără să îi pese de statura oamenilor.”

ARE ASTĂZI ISLAMUL NEVOIE DE UN MARTIN LUTHER?

7-9 ianuarie 2015, Franța: O serie de atacuri au loc în sediul săptămânalului satiric Charlie Hebdo (12 morți, dintre care cinci desenatori), într-un supermarket cu specific evreiesc (patru evrei uciși), iar o politistă municipală este omorâtă.

Noiembrie 2015, Franța: Țara este lovită de cele mai sângeroase atacuri teroriste din istoria sa, prin acțiuni comise pentru prima dată de către kamikaze. Atacurile au loc la Paris, în sala de concerte Bataclan, la mai multe baruri și restaurante din centrul capitalei și în apropiere de Stade de France, la Saint-Denis.

În total, 130 de persoane sunt ucise, iar alte peste 350 sunt ranite. Statul Islamic revendică atacurile.

22 mai 2017, Manchester Arena: La finalul unui concert al cântăreței pop americane Ariana Grande organizat în nord-vestul Angliei, un atac cu bombă s-a soldat cu cel puțin 19 morți și circa 50 de răniți.

17 August 2017, Barcelona: Un nou atac terorist sângeros lovește Europa. Sunt cel puțin 13 morți și 100 de răniți - 15 grav - după ce o furgonetă a intrat în plin în mulțime chiar pe Rambla, faimoasa arteră pietonală, înțesată mereu de localnici și turiști.

Toate aceste atacuri aduc iarăși și iarăși în dezbatere publică esența islamului. Este acesta predispus la violență?

Deși clericii musulmani insistă asupra faptului că islamul este o religie a păcii, compatibilitatea cu tiparul democrației occidentale pare să fie pus sub semnul întrebării. Prin urmare, ar putea fi viabilă o reformare a islamului după exemplul protestant?

Evenimentele sângeroase pomenite mai sus au reliefat și mai concludent faptul că există viziuni diferite chiar și în interiorul islamului cu privire la conceptul de violență. În timp ce unii imami îl contestă, pretinzând că nu este specific islamului, alții îl idolatrizează, făcând din jihad rațiunea existenței lor.

Ceea ce nu se poate, totuși, contesta este existența în Coran a unor texte care incită la violență. Este însă o realitate care nu este specifică doar islamului. Nici Biblia nu este lipsită de referințe violente. Cele două milenii creștine au fost marcate de nenumărate derapaje comise în numele lui Dumnezeu. Asemenea islamistilor integriști, și radicalii creștini au supralicitat importanța unor texte, pe care le-au desprins de contextul lor temporal, atribuindu-le valoare absolută. De aici și până la exprimarea violență față de adversarii credinței nu a mai fost decât un pas.

Mult timp în istorie, creștinii și

musulmanii s-au întrecut în războaie sfinte. Diferențele și decalajul dintre cele două religii monoteiste s-au accentuat însă în prezent: creștinismul și-a rezolvat problema cu care islamul încă se luptă. Aceasta îi determină pe observatorii fenomenului să susțină că religia lui Mahomed a rămas blocată în Evul Mediu. Ar putea însă evada de acolo și merge pe drumul libertății parcurs de „sora” ei monoteistă?

● **Reforma de tip protestant în islam?** Evenimentele din Franța fac și mai presantă această întrebare. Nu puțini sunt cei care s-au grăbit să concluzioneze că atentatele sunt încă o dovadă că islamul este incorigibil, că are o structură violentă, intolerantă și incapabilă de a accepta idealul de liberă exprimare. Această chestiune i-a preocupat pe jurnaliștii de la Foreign Policy.

Într-un articol recent, revista americană se întreabă dacă islamul ar putea avea un Martin Luther care să poată genera o reformă asemănătoare

cele din Occidentul creștin. Cu mulți ani înainte, au fost și alți jurnaliști care au concluzionat că doar o reformă de tip protestant ar putea scoate islamul din situația complicată în care se găsește. Din perspectivă istorică, evenimentele declanșate de protestul lui Luther au generat în timp secularizarea societății, separarea statului de biserică și, nu în ultimul rând, un accent mai mare pus pe rațiune. Practic, susține autorul articolului, protestantismul a tras după sine și catolicismul, nevoit și el să își declanșeze propria sa reformă.

Concluzia articolului este că fiecare religie are o traiectorie proprie și un mod propriu de a-și negocia granița dintre adevăr și realitate. De aceea nu ar fi util să ne imaginăm că, deoarece creștinii au fost mai rapizi în atingerea destinației, este neapărat necesar ca islamul să meargă pe același traseu. Cu alte cuvinte, este inadecvată așteptarea unui Martin Luther pentru islam. Acesta nu va veni pentru că „nu

există două religii care să aibă același parcurs istoric”.

● **Totuși, este nevoie de reformă în lumea musulmană?**

Pe aceeași temă este introdusă o nuanță de către The Economist, și anume că Martin Luther a avut un obiectiv diferit față de așteptările actuale în privința islamului. Reformatorul german a criticat abuzurile clerului și anumite elemente de ordin dogmatic ce contribuiau la perpetuarea acelor abuzuri. Însă cele semnalate de el nu sunt specifice și mediului musulman. Aici nu există ideea de taine, de sacramente, intermediari în procesul mântuirii și nici facilitarea acesteia cu ajutorul banilor.

Chiar dacă aceste diferențe sunt insurmontabile (ceea ce face ca fondul reformei în creștinism și în islam să fie diferit), nu înseamnă că nevoia unor schimbări nu se resimte în mediul islamic. Însă vocea celor care vorbesc în direcția aceasta este mai puțin mediatizată, fiind acoperită de zgomotul violent al integriștilor.

● **Voci protestante în islam.**

Scriitorul britanic Salman Rushdie considera că a venit vremea unei reformări a islamului. O reformă în lumea islamică i-ar elimina nu doar pe ideologii jihadului, ci și pe

tradiționaliștii care țin religia pe loc, indivizi pe care el îi percepea ca sechestrând religia în certitudini și constante absolute. Au trecut de atunci aproape 10 ani fără ca nimic semnificativ să se întâmple, semn că reforma pe care o solicita se lovește de o rezistență acerbă.

Mult mai recent a fost apelul președintelui egiptean Abd Al-Fattah Al-Sisi, care a solicitat reformarea învățăturilor religioase ale islamului. El le-a cerut teologilor musulmani să intervină în această direcție. În viziunea liderului egiptean, numai o modificare structurală a ideologiei ar mai putea salva comunitatea musulmană. „Avem nevoie să revoluționăm religia noastră”, a fost apelul hotărât al acestuia.

● **Drumul sinuos de la supunere la libertate.** Islamul mizează totul pe ideea de supunere. Este fibra existenței acestuia și una dintre diferențele semnificative față de teologia creștină, în care explorarea teologică și libertatea responsabilă au găsit spațiu de exprimare. O recunoaște și Anjem Choudary, un cleric musulman radical britanic, al cărui editorial a fost publicat de USA Today. Conform acestuia, „musulmanii

nu cred în conceptul libertății de expresie, discursul și acțiunile lor fiind determinate de revelația divină și nefiind bazate pe dorințele oamenilor”.

Percepțiile diferite asupra acestui aspect fac imposibilă reforma în islam potrivit cu varianta creștină, mai ales cea protestantă. Lucrurile ar putea fi altfel doar în condițiile unei schimbări de ideologie, așa cum semnala președintele egiptean. „În concluzie, islamul nu va putea fi reformat din afară; este profund imun la presiunea externă. Dar se poate schimba din interior. Însă pentru aceasta nu există doar o singură cale de succes”, a concluzionat editorialistul de la The Economist.

Este ceea ce mediul creștin înțelege cu dificultate. Multiculturalismul, atât de aclamat în anii trecuți și ratat în prezent, pare să fi servit doar ca paravan pentru încercarea de integrare a musulmanilor în spațiul gândirii creștine. Acest multiculturalism are la bază transferul de democrație în spațiul islamic, potrivit cu maniera de construcție a unei Europe creștine, însă este posibil să nu fie cea mai bună soluție.

*Adaptare după
Semneletimpului.ro*

INFLUENȚA REFORMEI PROTESTANTE ASUPRA LIMBII ROMÂNE LITERARE

Ideile Reformațiunii au pătruns rapid în numeroase țări ale Europei, transformând credința religioasă a sute de mii de creștini. Datorită legăturilor cu vestul Europei, în Ardeal, Reformațiunea a pătruns mult mai repede și mai ușor. Învățăturile lui Martin Luther au fost răspândite prin sașii de aici, care aveau legături culturale și comerciale neîntrerupte cu frații lor din Germania. Negustorii și

studenții sași, apoi misionarii fervenți aduc cei dintâi sămânța protestantismului în Ardeal

Biserica catolică s-a opus acestui efort al nobilimii și al orașenimii înstărite, cu mijloacele obișnuite din care nu a lipsit forța militară a habsburgilor. De aceea, evoluția ideii de libertate politică și de conștiință în Transilvania a dus inevitabil la conflicte violente cu clerul catolic și

armata imperială.

Progresul rapid al Reformației în principat se explică în primul rând prin îmbrățișarea sa de către nobilime și sași, mai apoi, chiar de principe, încât noii convertiți au dobândit în viața publică tot mai multă influență și putere. În special, sub domnia lui Ioan Sigismund Zapolya.

În Transilvania unde sașii, constituind importante colonii germanice,

și-au păstrat limba și obiceiurile, luteranismul a pătruns cu ușurință, fiind importat în decursul anilor 1520 prin intermediul studenților și negustorilor. Relațiile tradiționale încordate ale bisericii săsești cu ierarhia catolică din regat și preocuparea Universității săsești de a-și consolida individualitatea și statutul juridic autonom, explică hotărârea fermă a subscrierii la Reformă. Ca urmare, preoții și studenții germani se îndreaptă spre Universitatea din Wittemberg, în timp ce începând din 1530, un Colegiu este înființat la Sarospatok de baronul Petru Perenyi. Ideile luterane difuzate la Sibiu, beneficiază de protecția comitelui sașilor, Markus Pemflinger, încă de la începutul anului 1522, dar orașul nu trece definit la Reformă decât în 1529. Reforma se propagă la Brașov, Mediaș, Bistrița și în alte orașe săsești.

Sășii nutreau speranța de a-i evangheliza pe români. Luther declarase în 1520: „Greco-orientalii au aceeași credință ca noi, botează ca noi, predică la fel, trăiesc la fel.” Philipp Melancton, teoreticianul Reformei, celebrul „Praeceptor Germaniae” considera ca nu există bariere dogmatice între cele două religii și era un foarte activ propagator al fuziunii lor. Informațiile pe care le avea de la discipolii lui din Transilvania îl convinseseră încă din 1539, că românii sunt pe cale de a fi convertiți. Aceeași convingere este exprimată și în corespondența altor propagatori ai Reformei. În 1546, Farel îi scria lui Viret „se spune ca valahii au acceptat și ei evanghelia”.

Pentru evanghelizarea românilor, sășii au recurs la forța literaturii scrise. Ei urmau prin aceasta unul din principiile fundamentale ale Reformei: credința trebuie să fie întemeiată pe

cunoașterea nemijlocită a Scripturii, sursa exhaustivă și unică a adevărului divin. Această poziție a stat la originea primelor traduceri ale Bibliei în limbile naționale, cu toate consecințele care au decurs de aici pentru conturarea și fixarea limbii literare, pentru accesul la carte al unor pături mai largi ale populației și implicit pentru progresul cultural al popoarelor.

Viața cotidiană începe să pretindă și trecerea la folosirea limbilor naționale în scris, lucru care se petrece în secolele XV și XVI. Textele în limbile germană, maghiară și română devin tot mai frecvente: pe la 1430, în Moldova, care îi primise pe husiți, se traduce Biblia în maghiară.

În același secol, se traduc din slavonă în românește așa numitele texte rotacizante – Codicele Voronețean, Psaltirea Șcheiană, Psaltirea Voronețeană și Psaltirea Hurmuzaki – traduceri realizate în zona Hațeg – Hunedoara – Banat. Evident, texte în limba română au apărut și în Maramureș sau în regiunea Brașov – Făgăraș. Ulterior, în sec. XVI, sub influența Reformei, scrierile în limbile vernaculare devin tot mai numeroase.

Un rol important în propagarea Reformei îl va juca tiparul, apărut în Transilvania în jurul anului 1528, când se tipăresc la Sibiu primele cărți în Germană, și apoi, în română. Cea mai activă dintre tipografiile Transilvaniei a fost cea din Brașov, unde, prin efortul lui Johannes Honterus, au fost tipărite 37 de cărți în limbile latină, greacă și germană, între anii 1535 – 1549.

Propaganda reformată a năzuit, potrivit cu spiritul propriei sale biserici, să câștige prozeliți mai mult prin convingere religioasă, pe baza studiului personal al Bibliei, și a interpretării raționale a adevărilor

religioase. De aceea a promovat cu un zel particular instruirea, cultivarea și literatura bisericească a românilor. În acest scop, au tipărit în anul 1544, la Sibiu, un Catehism românesc, cu învățături luterane. Aceasta este prima carte românească tipărită. Nu se știe numele celui ce a tradus în românește acest catehism. Posibil ca traducătorul să fie un preot român din Rășinari.

Brașovul a devenit în a doua jumătate a sec. al XVI-lea, cel mai important centru cultural românesc, prin concentrarea de instituții și de creații culturale destinate românilor din toate provinciile românești. Aici funcționa o biserică aflată sub conducerea domnilor de la sud și est de Carpați, exista o școală în care erau pregătiți tineri din toată Transilvania pentru a deveni preoți, erau o bibliotecă și o arhivă, o școală de copiști și de traducători, toate susținute de o puternică comunitate urbană de meșteșugari și negustori. În acest mediu a găsit diaconul Coresi, cărturar și meșter tipograf, cadrul favorabil pentru imprimarea cărților în limba română, în a doua jumătate a sec. al XVI-lea. Limba acestor tipărituri destinate întregului spațiu românesc este graiul din sudul Transilvaniei și nordul Munteniei (zona Brașov – Sibiu – Câmpulung – Târgoviște) și a stat la baza formării limbii române literare.

Cărțile religioase tipărite în Ardeal nu au fost primite în Țara Românească ortodoxă, care insista ca în biserică să fie folosită doar limba slavonă. Cu toate acestea, tipăriturile românești din Brașov au ajuns în Muntenia prin preoții și țărani munteni, care, deși le-au cumpărat la început din curiozitate, le-au apreciat mai pe urmă ca indispensabile înțelegerii Cuvântului lui Dumnezeu.

În 1552, apare *Palia* de la Orăștie,

o traducere românească a primelor două cărți ale Pentateuhului. Ea a fost tradusă de episcopul româno-calvin, Mihail Tordași.

Cărțile bisericești, tipărite de Coresi și ucenicii lui în limba română, s-au răspândit în toate părțile locuite de români, apropiindu-i sufletește și dându-le o limbă literară generală, cu norme ortografice prin care să-și poată exprima gândurile și simțirile. Prin cărțile românești tipărite în Ardeal în sec al XVI-lea, s-au înlăturat piedicile care se iveau în scris, din lipsa unei ortografii adecvate. Înaintea tipăririi acestor cărți, cuvintele se scriau fără a fi despărțite. Așa sunt scrise Codicele Voronețian, Psaltirea Scheiană și chiar manuscrisul preotului Grigore din Măhaciu. Cărțile ieșite de sub tiparul lui Coresi trasează normele ortografice necesare, dezvoltând scrisul românesc. Modificarea impusă prin tipărituri se reflectă chiar și

în actele particulare, cum ar fi: zapise de învoieli, contracte de cumpărare și schimburi etc.

Cărțile tipărite de Coresi mai au meritul de a fi scos limba slavonă din afacerile de stat ale țărilor române, urmând ca această limbă să dispară treptat și din biserică în cursul sec al XVII-lea și începutul sec al XVIII-lea. Introducerea limbii naționale românești în biserică datorită Reforma-țiunii religioase apusene, a fost primită cu bucurie de unii preoți și episcopi români educați. Coresi, însuși, afirmă că preoții români se plâng de lipsa cărților bisericești române. În epilogul cărții sale, Tâlcul Evangheliilor, Coresi scrie că „a văzut dorul multor preoți după tâlcuirea Evangheliei, ca și dânsii să poată predica și da oamenilor o învățătură după citirea Evangheliei.”

Cristina Oltei

ADVENTIȘTII DE ZIUA A ȘAPTEA-SUCCESSORII REFORMAȚIUNII

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea (abreviat «Biserica Adventistă») este o denominațiune creștină care în principal se distinge prin păstrarea sâmbetei, a șaptea zi a săptămânii iudeo-creștine, ca fiind Sabatul.

Mare parte din teologia Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea core-spunde învățăturilor evanghelice, cum ar fi Trinitatea și infailibilitatea Scripturii. Învățături distincte sunt despre starea omului în moarte și doctrina judecării de cercetare. Biserica este cunoscută și pentru accentul pus pe dietă și sănătate, înțelegerea holistică a persoanei, promovarea libertății religioase și pentru principiile și stilul de viață conservator.

Denominațiunea s-a dezvoltat din mișcarea millerită în Statele Unite ale Americii la mijlocul secolului al XIX-lea

și a fost fondată oficial în 1863. Printre fondatorii ei a fost Ellen White, ale cărei scrieri se bucură de un respect aparte din partea bisericii mai ales în ceea ce privește învățăturile cu privire la un stil de viață sănătos. Cu toate acestea, adventiștii consideră Biblia regula supremă de credință și practică și standardul prin care va fi testată orice învățătură și experiență în conformitate cu doctrina protestantă «Sola Scriptura».

Biserica mondială este condusă de o Conferință Generală, împărțită în regiuni mai mici administrate de diviziuni, uniuni de conferințe și conferințe locale. Conform statisticilor din aprilie 2017, numără peste 21 de milioane de membri (la care se adaugă copiii acestora și credincioșii care frecventează biserica fără a fi încă botezați), are o prezență

misionară în peste 200 de țări și teritorii și este diversificată din punct de vedere etnic și cultural. Biserica are în subordine 7800 de școli în care învață peste 1,5 milioane de persoane, 700 de spitale și clinici medicale, case de editură în toată lumea, și de asemenea o organizație proeminentă de ajutor umanitar cunoscută sub numele de Agenția Adventistă pentru Dezvoltare, Refacere și Ajutor (ADRA).

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea mărturisește credința trinitară și cristologică a primelor Simboluri creștine. Ea acceptă și mărturisește, de asemenea, doctrinele protestante exemplificate în formula „Sola Scriptura, Sola Fide, Sola Gratia” (Numai Scriptura, Numai Credința, Numai Harul).

Pentru această Biserică Decalogul este proclamat ca legea morală

morală supremă pentru întreaga omenire. Ziua a șaptea a săptămânii, zi dedicată odihnei este sâmbăta Sabatul și nu duminica, așa cum au celelalte Biserici creștine.

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea neagă doctrina nemuririi sufletului și crede că nemurirea promisă de Dumnezeu va fi dată credincioșilor din orice epocă istorică numai la învierea din urmă care se va realiza odată cu cea de-a doua venire a lui Hristos.

Cele mai mari rituri practicate în Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea sunt:

- **Botezul**, care însă nu este dat pruncilor, ci este conferit adulților capabili de a decide pentru adeziunea lor de credință; și

- **Sfânta Cină**, adică comuniunea, împărtășania, care este precedată de ritualul spălării picioarelor, după exemplul dat de Isus la Cina de Taină.

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea este considerată în interiorul principalelor curente protestante. Celelalte Biserici Protestante mai vechi, cum sunt de ex. Biserica Luterană și Biserica valdenză, îi consideră pe adventiștii de ziua a șaptea ca o Biserică creștină autentică, fondată pe Sfintele Scripturi.

■ **Implicarea socială**

Încă de la începuturile sale, Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea s-a implicat foarte serios în trei sectoare ale societății americane puternic resimțite în acel timp: reforma sanitară, obiecția de conștiință și educația.

■ **Reforma sanitară**

Deja în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, dădea și oferea o mare importanță unui stil de viață sănătos și natural, invitând la abținerea totală de la consumul de tutun și de alcool,

în plus propunea aplicarea unor măsuri igienice foarte progresiste (chiar și pentru americanii din acea epocă), măsuri igienice care astăzi sunt prezente în legislațiile civile din mai toate țările. Au fost instituite clinici și spitale adventiste. În prezent Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea este cunoscută în lume mai ales prin rețeaua ei mondială de peste 700 de spitale, clinici și așezăminte medicale.

■ **Obiecția de conștiință**

În 1861, când a început Războiul civil american, mulți adventiști erau susținători convinși și activi ai aboliționismului și tocmai de aceea au participat la asociații (cum ar fi „Fairhaven Antislavery Society”, care favorizau fuga și emanciparea sclavilor), cu toate acestea însă, în fața probabilității de a pune mâna pe armă pentru Uniune a produs perplexitate. Pozițiile mergeau de la refuzul total de a se înrola în masă până la obiecția de conștiință individuală: după o dezbatere aprinsă și spinoasă, în 1864 Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea a precizat poziția sa în privința stagiului militar. Pe de o parte reafirma libertatea de conștiință a fiecărui credincios în parte, iar pe de altă parte, îi încuraja pe tinerii – membrii ei – să slujească cu fidelitate propria țară (patrie) în orice serviciu militar.

O peliculă recentă, „Hacksaw Ridge/Fără armă în linia întâi”, regizată de maestrul Hollywoodian, Mel Gibson, spune povestea lui Desmond Doss, un tânăr american care, după atacul de la Pearl Harbour, se înrolează în armată pentru a-și servi patria, așa cum toți prietenii săi deja au considerat oportun să o facă. Problema lui este că el nu dorește să poarte armă în acest război, ci să își servească patria ca medic pe câmpul

de luptă. Această condiție stranie este izvorâtă pe de-o parte din credința sa (Desmond este adventist de ziua a șaptea), dar și din niște traume din copilărie/adolescență care l-au adus în situația de a-și jura că nu va mai pune mâna pe vreo armă vreodată.

■ **Educația**

În privința educației, Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, a început chiar din primii ani să instituie școli elementare creștine; în 1872 au fondat primul colegiu, iar în 1882 au organizat două școli secundare. De atunci încolo, opera adventistă în câmpul educativ s-a dezvoltat și s-a răspândit numărând astăzi în total peste 7.800 de școli de toate gradele: de la cele materne, primare, secundare până la colegii și universități (peste 100).

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea are un post de televiziune („Speranța TV” – care poate fi recepționat prin cablu și în Republica Moldova), dar și un post de radio („Vocea Speranței”) care emit în limba română. Canalul Speranța TV face parte din rețeaua internațională Hope Channel. De asemenea, mișcarea adventistă din România are la dispoziție și o editură – „Viață și Sănătate” -, care tipărește reviste, Biblii și diverse cărți.

■ **Mărturisirea de credință**

Adventiștii de Ziua a Șaptea acceptă Biblia ca singurul lor crez și susțin anumite principii fundamentale de credință ca fiind învățături ale Sfintelor Scripturi.

Mai multe despre creștinii Adventiști din Republica Moldova găsiți la pagina electronică:

www.adventist.md

VESTITORII ADEVĂRULUI

„Rămâne, deci, o odihnă ca cea de Sabat pentru poporul lui Dumnezeu. Fiindcă cine intră în odihna Lui, se odihnește și el de lucrările lui, cum s-a odihnit Dumnezeu de lucrările Sale” (Evrei 4:9, 10).

În timpul Reformațiunii mulți oameni au acceptat adevărul despre Sabatul biblic. Un cunoscut disident, care era convins de sfințenia acestei zile, se numea Teofil Braeburn. În anii 1650 el era pastor al unei biserici care păzea ziua a șaptea. Pe cei care insistau că păzirea Sabatului însemna întorcerea la iudaism, Braeburn îi întreba: „Dar Evanghelia la fel o veți respinge doar din cauză că a fost dată la început evreilor? De ce atunci voi respingeți Sabatul, de parcă ar fi fost dat evreilor?” Braeburn vedea legătura strânsă dintre Evangheliile și Sabat. Oponenții lui Braeburn demonstau faptul că sâmbăta a fost anulată în folosul primei zile a săptămânii, pentru a onora ziua învierii lui Hristos. Însă Braeburn le arăta la cuvintele lui Hristos, pe care le-a rostit cu puțin timp înainte de înălțarea Sa la cer. Avertizându-i pe ucenicii Săi despre încercările care urmau să vină și despre acele zile când va trebui să se ascundă fiind persecutați, El a spus: „Rugați-vă ca fuga voastră să nu fie iarna, nici într-o zi de Sabat” (Mat. 24:20). Din aceasta Braeburn putea trage o singură concluzie: Isus credea că urmașii Săi vor păzi aceeași zi de sâmbătă pe care a păzit-o El însuși. Braeburn scria: „Hristos considera că sâmbăta din vechime va fi preluată de biserica creștină, și că credincioșii după moartea Lui o vor păzi”. Mulți oameni care au ales calea păzirii Sabatului biblic erau învinuiți că sunt legalisti, în dorința lor de a se întoarce la vechea lege

ceremonială. Însă Braeburn și la aceasta a răspuns că păzirea odihnei de Sabat în ziua a șaptea a săptămânii nu era mai legalistă decât păzirea acestei odihne în prima zi a săptămânii. Pe de altă parte, există posibilitatea păzirii atât a zilei de sâmbătă, cât și a zilei de duminică din motive incorecte. Sabatul nu este simbolul neprihănirii prin fapte. El este simbolul neprihănirii prin credință. Păzirea odihnei de Sabat simbolizează acordul nostru cu faptul că nu ne putem salva pe noi înșine. Noi ne odihnim în dragostea Domnului nostru, în grija Lui față de noi. Noi ne odihnim în mântuirea dată de Isus. Precum se spune în Epistola către Evrei 4:10, „Fiindcă cine intră în odihna Lui, se odihnește și el de lucrările lui, cum S-a odihnit Dumnezeu de lucrările Sale”. Sabatul este simbolul odihnei, și nu al lucrului. Dar iată că atunci când Sabatul, printr-o hotărâre omenească, este schimbat cu o altă zi, aceasta simbolizează neprihănirea prin fapte. Mântuirea prin fapte înlocuiește calea pregătită de Dumnezeu cu calea pe care omul și-a inventat-o singur. Însă neprihănirea prin credință glorifică calea de mântuire a lui Dumnezeu. Când Hristos a murit pe cruce, El S-a odihnit în mormânt toată ziua de sâmbătă, arătând încheierea activității Sale de salvare a omenirii, propunând tuturor harul Său.

Vă chem ca deja în această zi de sâmbătă să acceptați dragostea lui Dumnezeu, pentru a vă odihni în mântuirea Sa. Adevărul despre Sabatul zilei a șaptea, sâmbăta, face astăzi apel la inima noastră. Dumnezeu are suficient har salvator pentru fiecare din noi.

CENTRUL EDUCATIV „VIAȚA DIN BELȘUG”

vă oferă:

- lecții despre modul sănătos de viață cu medici calificați
- clase de bucătărie vegetariană
- învățarea tehnicilor mersului scandinav și practicarea lui
- programul „Adio, țigări!” (pentru cei care doresc să se lase de fumat)
- programul de antrenamente pentru slăbire
- programul de restabilire a vederii „Viață fără ochelari”
- programul antistres „Bucurați-vă de viață”
- studierea limbii engleze
- studierea limbii române
- studierea Bibliei: cursul „Așa vorbește Biblia” și consultația pastorului
- consultația psihologului clubul copiilor „Căutătorii de aventuri”
- clubul de tineret „Așa sau altfel”.

INVITĂM TOȚI DORITORII!

Aceste întâlniri vă vor ajuta să primiți sfaturile specialiștilor, să găsiți răspunsuri la întrebările care vă preocupă!

Puteți să aflați mai multe despre seminare și să vă înscrieți la cel care vă interesează, la următoarele numere de telefon: 022 467950, 069028978

Adresa noastră: or. Chișinău, str. Putnei 66a

GRATIS!

CENTRUL DE SĂNĂTATE

“SPERANȚA”

Într-un cadru natural splendid, vei găsi un centru nou și modern, echipat la cele mai înalte standarde, unde un personal bine pregătit te va răsfăța cu cele mai bune proceduri și activități în vederea relaxării și restabilirii sănătății.

Programul seriilor:

15 octombrie - 26 octombrie
29 octombrie - 9 noiembrie
12 noiembrie - 23 noiembrie
26 noiembrie - 7 decembrie
10 decembrie - 21 decembrie

Sărata Nouă, Raionul Leova.

Conatact:

0(263)62-1-34

067-65-21-47

www.centrulsperinta.org

www.facebook.com/centrulsperinta

ÎNREGISTRAREA PRELIMINARĂ:

0(263)62-1-34
067-65-21-47

www.centrulsperinta.org
www.facebook.com/centrulsperinta

**PUBLICAȚIE OFICIALĂ A
BISERICII CREȘTINE ADVENTISTE
DE ZIUA A ȘAPTEA DIN
REPUBLICA MOLDOVA**

Responsabil de ediție: directorul Departamentului Publicații al Uniunii de Biserică Moldova - Stanislav Becciu

Articolele din ziarul «Comoara Ascunsă» sunt preluate și publicate cu permisiunea editurii «Джерело життя».

Traducere: Lucia Leahu
Design: Coleva Ecaterina
Imprimare: Editura “Tipografia Centrală”
Tiraj: 25000 ex.

Adresa Redacției: „Comoara Ascunsă”, Departamentul Comunicare, Uniunea de Biserică Creștine Adventiste de Ziua a Șaptea din Republica Moldova, MD - 2070, mun. Chișinău, str. Ialoveni 1/1, tel. (022) 728473, fax 723170

www.adventist.md

Datele de contact ale

STOMATOLOGIE

LABORATOR DIAGNOSTIC

STILIMED
CENTRUL MEDICAL

ULTRASONOGRAFIE

Recepția: 022 99 09 30

Stomatologie: 079 50 07 17

Laborator Medical: 069 95 15 75

Ecografie și Consultații Medicale:

069 78 33 99

CONSULTAȚII SPECIALIZATE

Republica Moldova, Chișinău,
str. Ginta Latina 11/1, MD-2044

(în spatele supermarketului “Green Hills”)

Transport public spre Centrul Medical

STILIMED:

AUTOBUZ: 5, 23

TROLEIBUZ: 13,16,21,23,24,26